

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента Сокуренко Олени Анатоліївни, на дисертацію Кошурнікова Юрія Вадимовича «Електронне урядування як спосіб організації публічного управління: адміністративно-правовий аспект», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. В сучасних реаліях розвитку суспільства та інформаційних технологій, електронне урядування стає одним із ключових інструментів модернізації публічного управління. Його впровадження є відповіддю на глобальні технологічні зміни та зростаючі вимоги суспільства до відкритого і швидкого надання адміністративних послуг. Однією із головних переваг електронного урядування є можливість спрощення процедур взаємодії між громадянами, підприємствами та державними органами. Це досягається завдяки впровадженню цифрових платформ, які забезпечують швидкий доступ до інформації, послуг і документів. Крім того, одним із ключових факторів також є те, що електронне урядування суттєво підвищує прозорість державного управління, оскільки цифрові технології дозволяють в режимі реального часу стежити за рішеннями уряду, контролювати бюджетні витрати, а також слідкувати за діяльністю органів влади щодо надання адміністративних послуг і так далі. Це створює умови для кращого громадського контролю, що є важливим для боротьби з корупцією та підвищенням довіри до держави взагалі та її інституцій, зокрема. Таким чином, актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження Кошурнікова Юрія Вадимовича «Електронне урядування як спосіб організації публічного управління: адміністративно-правовий аспект» не може викликати жодних сумнівів.

Дисертаційне дослідження узгоджується з положеннями «Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року», затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р; «Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні»,

затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 року №386-р; «Концепції розвитку електронного урядування в Україні», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами та темами, розкрито мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, його методи, наукову новизну, підкреслено практичну важливість висновків, одержаних у результаті проведеного дослідження, узагальнено результати роботи і подано відомості про публікації автора за темою дисертації.

Дисертаційна робота Кошурнікова Ю.В. поглиблює і доповнює існуючий масив знань у відповідній сфері, а викладені вище обставини підкреслюють актуальність, своєчасність, суспільну значимість та важливість дослідження порушеної проблематики.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційне дослідження Кошурнікова Ю.В. ґрунтується на використанні сучасної методології пізнання складних правових явищ, яка передбачає поєднання як загальнонаукових, так і спеціальних наукових методів, зокрема таких як діалектичний, компаративний, логіко-семантичний, методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції тощо. Їх застосування визначило логічну побудову дисертації та дозволило послідовно й науково обґрунтовано реалізувати мету і завдання, поставлені на початку дослідження.

Безсумнівною перевагою роботи є використання великого обсягу нормативно-правових актів, як законодавчих, так і підзаконних, загальнотеоретичних наукових праць українських та зарубіжних вчених,

розробок фахівців у галузі теорії права, адміністративного права, фінансового права, офіційних статистичних матеріалів, тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є першою спробою комплексно, на монографічному рівні, розкрити адміністративно-правові аспекти електронного урядування як способу організації публічного управління, а також на основі узагальнення позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду, опрацювати напрямки вдосконалення організаційних та правових засад впровадження електронного урядування в сферу публічного управління України. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, основні з них такі:

- вперше обґрунтовано, що організація міжвідомчої взаємодії за допомогою електронного урядування передбачає: 1) цифрову інтеграцію баз даних; 2) автоматизацію адміністративних процесів; 3) уніфікацію інформаційних стандартів, в рамках якої державні органи мають використовувати єдині стандарти обробки та передачі інформації, що забезпечує сумісність різних систем; 4) створення онлайн платформ для забезпечення ефективної взаємодії; 5) забезпечення захисту інформації, а також кібербезпеки з метою захисту персональних даних під час обміну інформацією між державними установами; 6) здійснення контролю і моніторингу (с.23);

- акцентовано увагу на тому, що електронне урядування – це концепція функціонування сфери публічного управління, яка консолідує в собі три взаємопов'язані напрямки: 1) комплексну автоматизацію роботи суб'єктів публічної влади, що передбачає активне уведення та використання в їх внутрішньо-організаційних процесах інформаційних технологій, зокрема: технологічну актуалізацію документообігу; формування нових моделей контролю роботи, основаних на новітньому програмному забезпеченні; розвиток системи кіберзахисту; тощо; 2) забезпечення електронного сервісу – надання адміністративних послуг, здійснення

адміністративних процедур, а також реалізація інших публічних функцій повністю «онлайн», або за рахунок мінімізації особистого відвідування громадянами офіційних органів, підприємств, установ та організацій. Даний напрям передбачає адаптацію діяльності державних органів під сервісну модель, за якої кожен громадянин може реалізувати свої права та отримати допомогу держави через комп'ютер або смартфон; 3) розбудова національної інформаційної системи – формування на території держави вітчизняного інтернет-середовища, яке орієнтується не тільки на рекламу і реалізацію товарів і послуг, але й надає громадянам широкі можливості різнопланової взаємодії з органами державної влади, місцевого самоврядування, державними і комунальними підприємствами, установами, організаціями; можливість отримувати достовірну інформацію про роботу публічного сектору через мережу інтернет тощо. Саме на відносини, що пов'язано із реалізацією вказаних напрямів електронного урядування спрямовано дію адміністративно-правового механізму (с.92-93);

- встановлено, що внутрішньо-системний документообіг в сфері публічного управління – це сукупність внутрішніх управлінських процесів та операцій в діяльності суб'єктів публічного управління (органів держави та місцевого самоврядування), що спрямовані на роботу із документами, які створюються, надходять, направляються іншим суб'єктам та містять в собі службову або іншу інформацію. Впровадження електронного урядування в організацію внутрішньо-системного документообігу суб'єктів публічного управління значно підвищує ефективність та якість процесів та операцій обробки документації за рахунок декількох основних аспектів (с.137);

- констатовано, що кібербезпека в контексті міжвідомчої взаємодії за допомогою електронного урядування передбачає впровадження систем захисту інформаційних ресурсів державних органів від кібератак, несанкціонованого доступу та витоку даних. Оскільки електронне урядування базується на активному використанні цифрових технологій та обміні великою кількістю чутливої інформації, гарантування її безпеки стає

ключовим завданням. Це означає, що всі електронні системи повинні бути захищені від загроз ззовні, включаючи хакерські атаки, шкідливе програмне забезпечення та спроби порушити роботу інформаційних систем. У межах кібербезпеки забезпечується шифрування даних під час їх передачі між відомствами, що унеможливорює перехоплення інформації або її модифікацію третіми особами (с.141);

- наголошено, що запровадження електронного урядування в публічне управління є особливо важливим для країн Європи та Світу, оскільки воно сприяє модернізації державних інституцій та підвищенню ефективності надання послуг громадянам. Європейські країни прагнуть відповідати сучасним викликам, що включають глобалізацію, зростання цифрової економіки та потреби в оперативному управлінні державою. Електронне урядування дає можливість автоматизувати процеси управління, скоротити бюрократію та забезпечити швидший доступ до державних послуг через онлайн-платформи, що особливо актуально в умовах сучасної діджиталізації (с.174);

- акцентовано увагу на тому, що значення міжнародних стандартів щодо впровадження електронного урядування в публічне управління полягає у наступному: по-перше, забезпечують відкритий доступ до публічної інформації, що дозволяє знизити рівень корупції та підвищити довіру громадян до державних інституцій; по-друге, сприяють уніфікації підходів до електронного урядування на міжнародному рівні, що дозволяє різним державам інтегрувати свої системи для ефективної співпраці та обміну даними; по-третє, забезпечують дотримання вимог до захисту персональних даних, конфіденційності та інформаційної безпеки, забезпечуючи надійний захист прав громадян у цифровому середовищі; по-четверте, вони спрямовані на спрощення та оптимізацію надання публічних послуг, роблячи їх доступнішими для всіх верств населення, включно з вразливими групами; по-п'яте, використання інформаційних технологій відповідно до міжнародних стандартів підвищує оперативність і продуктивність публічного управління,

скорочуючи бюрократію та витрати на адміністрування; по-шосте, підтримують інтеграцію новітніх технологій і сприяють інноваціям у сфері державного управління, адаптуючи його до викликів та потреб сучасного цифрового суспільства (с.177-178).

Результати дослідження використовуються у практичній діяльності та освітньому процесі, що підтверджується відповідними актами впровадження.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивна оцінка дисертаційного дослідження в цілому не виключає можливості й необхідності висунути низку зауважень критичного та дискусійного характеру:

1. Так, на сторінці 23 дисертації здобувач відмічає, що в роботі вдосконалено «теоретичний підхід щодо визначення поняття «адміністративно-правовий механізм впровадження електронного урядування в публічне управління», а також перелік його структурних елементів, до яких віднесено: об'єкт; суб'єкти впровадження електронного урядування; адміністративно-правові норми; правові принципи; адміністративно-правові **засоби, способи та заходи**». Однак знайомство з текстом дисертації не дозволило з'ясувати яким чином між собою співвідносяться **адміністративно-правові засоби, способи та заходи**.

2. Не зовсім зрозумілим для мене є те, чому здобувач у науковій новизні акцентує увагу лише на позитивному досвіді США у сфері впровадження електронного урядування (с.22–23), адже в самій роботі Юрій Вадимович не одноразово акцентує увагу на важливості впровадження досвіду й інших держав.

3. На сторінці 35 дисертаційного дослідження здобувач дещо сам собі суперечить, адже спочатку він вказує «що протягом 90-х років ХХ століття відбувся перший етап становлення та **впровадження** категорії «електронне урядування» в публічне управління», а потім, в тому ж самому абзаці пише, що «як такого явища «електронне урядування» на той момент ще **не існувало**». Тож під час захисту, хотілось би почути пояснення

здобувача з цього приводу.

4. Занадто мало уваги здобувач присвятив аналізу правових засад функціонування Єдиного державного веб-порталу електронних послуг (Портал Дія), важливість якого важко переоцінити. Так, автор про нього лише побічно згадує на сторінках 85–86 та на сторінці 105 дисертації.

5. Є в мене зауваження і до структури дисертаційного дослідження. Зокрема, як вбачається, дисертанту варто було в окремому підрозділі розкрити значення впровадження сучасних інформаційних технологій та електронного урядування в діяльність органів публічного управління.

Варто відмітити, що висловлені зауваження характеризують складність дослідженої проблеми, а тому суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку та високі наукові здобутки дисертаційного дослідження Кошурнікова Ю.В.. Результати дослідження можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – як підґрунтя для проведення подальших теоретико-правових досліджень, присвячених дослідженню проблем впровадження електронного урядування в сферу публічного управління; правотворчій сфері – для вдосконалення діючих та розроблення нових нормативно-правових актів різної юридичної сили, норми яких спрямовані на регулювання впровадження електронного урядування в сферу публічного управління; правозастосовній сфері – з метою підвищення ефективності діяльності суб'єктів, які відповідають за впровадження електронного урядування в сферу публічного управління; освітньому процесі – під час підготовки підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право»; «Теорія і методологія публічного управління та адміністрування»; «Публічне адміністрування» тощо.

Основні наукові положення, висновки й практичні рекомендації, викладені в дослідженні, були висвітлені у фахових періодичних виданнях, оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях.

Висновок

Основні наукові положення, висновки й практичні рекомендації,

викладені в дисертації Кошурнікова Ю.В. були достатньо оприлюднені ним у статтях періодичних фахових видань, тезах доповідей науково-практичних конференціях.

Зміст дисертаційної роботи висвітлений повно, систематично, послідовно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел. Автор обґрунтував власні висновки проведеного дослідження, які є суттєвим внеском у розвиток адміністративного права України. В цілому, дисертація Кошурнікова Ю.В. є самостійним, завершеним науковим дослідженням, присвяченим адміністративно-правових аспектам електронного урядування як способу організації публічного управління.

Отже, дисертація Кошурнікова Юрія Вадимовича на тему «Електронне урядування як спосіб організації публічного управління: адміністративно-правовий аспект» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

доцент кафедри права та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
кандидат юридичних наук, доцент

Олена СОКУРЕНКО

Підпис Олени СОКУРЕНКО засвідчую:
Проректор з наукової роботи
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
доктор психологічних наук, професор

Лілія КЛОЧЕК